

Oikeusapu rajat ylittävissä siviili- ja kauppaoikeuden alan riita-asioissa

Euroopan parlamentin päätöslauselma 11. kesäkuuta 2013 oikeussuojan saatavuuden parantamisesta: oikeusavun antamisesta rajat ylittävissä siviili- ja kauppaoikeuden alan riita-asioissa (2012/2101(INI))

Euroopan parlamentti, joka

- ottaa huomioon neuvoston 27. tammikuuta 2003 antaman direktiivin 2003/8/EY oikeussuojakeinojen parantamisesta rajat ylittävissä riita-asioissa vahvistamalla oikeusapuun kyseisissä riita-asioissa liittyvät yhteiset vähimmäisvaatimukset¹,
 - ottaa huomioon Euroopan parlamentille, neuvostolle ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle 23. helmikuuta 2012 annetun komission kertomuksen direktiivin 2003/8/EY soveltamista siten, että sillä parannetaan oikeussuojakeinoja rajat ylittävissä riita-asioissa vahvistamalla oikeusapuun kyseisissä riita-asioissa liittyvät yhteiset vähimmäisvaatimukset (COM(2012)0071),
 - ottaa huomioon Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan 3 kohdan,
 - ottaa huomioon Haagissa 25. lokakuuta 1980 tehdyn yleissopimuksen kansainvälisluonteisten oikeudenkäyntien helpottamisesta,
 - ottaa huomioon työjärjestyksen 48 artiklan,
 - ottaa huomioon oikeudellisten asioiden valiokunnan mietinnön sekä sisämarkkina- ja kuluttajansuojavaliokunnan lausunnon (A7-0161/2013),
- A. ottaa huomioon, että Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan 3 kohdan nojalla "maksutonta oikeusapua annetaan niille, joilla ei ole riittäviä varoja, jos tällainen apu on tarpeen, jotta asianomainen voisi tehokkaasti käyttää oikeutta saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi";
- B. ottaa huomioon, että neuvoston direktiivi 2003/8/EY sisältää määräykset, jotka koskevat kansalaisten oikeussuojakeinojen varmistamista rajat ylittävissä riita-asioissa;
- C. ottaa huomioon, että direktiivin tärkeimmällä säännöksellä varmistetaan, että oikeusapua ei voida evätä yksinomaan siitä syystä, että riita-asia on rajat ylittävä, ja että kukin jäsenvaltio näin ollen soveltaa omaa oikeusapujärjestelmäänsä mutta on velvoitettu avaamaan sen myös muiden jäsenvaltioiden kansalaisten käyttöön;
- D. ottaa huomioon, että direktiivissä säädetään myös rajat ylittävän oikeusavun antamisen ehdoista, jotka liittyvät erityisesti käytettävissä oleviin varoihin, kiistan perusteisiin sekä kiistan rajat ylittävään luonteeseen;
- E. katsoo, että oikeusapua on myönnettävä vain henkilöille, joiden varat eivät riitä

¹ EYVL L 26, 31.1.2003, s. 41.

oikeustoimiin ilman mainittua oikeusapua;

- F. ottaa huomioon, että nämä varat arvioidaan oikeudenkäyntijäsenvaltiossa noudatettavien suuntaviivojen pohjalta ja että monessa jäsenvaltiossa sovelletaan kiinteitä kynnsarvoja;
- G. ottaa huomioon, että mainitut kynnsarvot poikkeavat huomattavasti toisistaan eri jäsenvaltioissa ja kansalaiselta, joka katsotaan oikeusapukelpoiseksi yhdessä jäsenvaltiossa, voidaan evätä oikeusapu toisessa jäsenvaltiossa, ja ottaa huomioon, että tämä ongelma tunnustetaan jossain määrin direktiivin 5 artiklan 4 kohdassa;
- H. katsoo, että mainittujen eroavaisuuksien poistamiseksi olisi harkittava, olisiko kansalaisen voitava hakea oikeusapua myös asuinjäsenvaltiossaan, jolloin asuinjäsenvaltio päättää hakemuksen hyväksymisestä;
- I. katsoo, että sekä kansalaisen että direktiiviä soveltavan jäsenvaltion aseman helpottamiseksi kansalaisille olisi annettava oikeus valita rajatylittävien oikeusapupyyntöjen yhteydessä, päätetäänkö asiasta kansalaisen asuinjäsenvaltiossa vai oikeudenkäynti- tai täytäntöönpanojäsenvaltiossa;
- J. katsoo, että jos valinnan mahdollisuus olisi olemassa, jäsenvaltioiden viranomaiset voisivat soveltaa omia kelpoisuusvaatimuksiaan sen sijaan, että niiden olisi välitettävä pyyntö edelleen tai viitattava muiden jäsenvaltioiden ehtoihin ja ohjeisiin;
- K. katsoo, että kansalaisille, joiden oikeus saada oikeusapua on tunnustettu heidän asuinjäsenvaltiossaan, voitaisiin antaa asiaa koskeva todistus, jonka oikeudenkäynti- tai täytäntöönpanojäsenvaltion viranomaiset tunnustavat;
- L. ottaa huomioon, että oikeusavun antaminen rajat ylittävissä riita-asioissa kattaa myös rajatylittäviin tapauksiin liittyvät lisäkustannukset kuten tulkkaus-, kääntämis- ja matkakustannukset;
- M. katsoo, että tiedot kansalaisten käytettävissä olevasta oikeusavusta on annettava jollakin unionin virallisista kielistä, jotta taataan, että kansalaisille tiedotetaan kielellä, jota he ymmärtävät;
- N. ottaa huomioon, että Haagissa 25. lokakuuta 1980 tehty yleissopimus kansainvälisluonteisten oikeudenkäyntien helpottamisesta sisältää vastaavat säännökset kansainvälisellä tasolla mutta EU:n 27 jäsenvaltiosta vain 17 soveltaa mainittua yleissopimusta;
- O. katsoo, että jäljellä olevia jäsenvaltioita olisi kehotettava allekirjoittamaan tai ratifioimaan yleissopimus;

Direktiivin 2003/8/EY soveltaminen

1. antaa komissiolle tunnustusta sen antamasta kertomuksesta, joka koskee direktiivin 2003/8/EY soveltamista;
2. pitää valitettavana, että komissio ei ota erityisesti esiin vähäisiin vaatimuksiin sovellettavan eurooppalaisen menettelyn kaltaisia eurooppalaisia menettelyjä, joihin voidaan myös soveltaa oikeusapudirektiiviä, vaikka direktiivin soveltamista edellä mainittuun menettelyyn 1. tammikuuta 2009 ja 31. joulukuuta 2010 välisenä aikana olisi

aivan hyvin voitu tutkia;

3. panee tyytyväisenä merkille, että kaikki jäsenvaltiot ovat saattaneet direktiivin osaksi kansallista lainsäädäntöään; toteaa kuitenkin, että direktiivin tiettyjen kohtien soveltamisalaa koskevat tulkinnat poikkeavat toisistaan eri jäsenvaltioissa;
4. toteaa, että seuraavan kertomuksen olisi sisällettävä tiedot tapausten määrästä ja sisällöstä maittain, jotta välineen käytöstä saadaan yksityiskohtaisempi ja tarkempi yleiskuva;

Tietoisuuden lisääminen oikeudesta rajat ylittävään oikeusapuun

5. pitää valitettavana, että suhteellisen harvat kansalaiset ja ammatinharjoittajat ovat tietoisia direktiivin tuomista oikeuksista;
6. kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita ryhtymään toimenpiteisiin, joilla lisätään tietoisuutta oikeudesta rajat ylittävään oikeusapuun siviili- ja kauppaoikeuden alan riita-asioissa ja joilla lisätään kansalaisten vapaata liikkuvuutta;
7. antaa tunnustusta Euroopan oikeusportaalille, Euroopan oikeudellisen verkoston ja e-CODEX-hankkeen (e-justice Communication via Online Data Exchange) puitteissa tehdyille hyvälle työlle ja erityisesti sille, että Euroopan oikeusportaalissa on saatavilla neuvoston direktiivissä 2003/8/EY säädetyt, oikeusavun hakemiseen tarkoitettuja lomakkeita; kehottaa kuitenkin selkeyttämään näitä lomakkeita ja helpottamaan niiden sekä kansallisten oikeusavun hakemiseen tarkoitettujen lomakkeiden saatavuutta kaikilta näiltä alustoilta, mukaan luettuina selkeät käytännön tiedot siitä, miten oikeusapua on parasta hakea rajat ylittävissä siviili- ja kauppaoikeudellisissa riita-asioissa eri jäsenvaltioissa;
8. kehottaa lisäksi komissiota ja jäsenvaltioita käynnistämään tehokkaita tiedotuskampanjoita, joilla voidaan saavuttaa suuri määrä mahdollisia tuensajia ja oikeusalan ammattilaisia;
9. toteaa, ettei muitakaan eurooppalaisia menettelyjä, kuten vähäisiin vaatimuksiin sovellettavaa eurooppalaista menettelyä tai eurooppalaista maksusuoritusmääräystä, tunneta eikä niistä nykyisillä tiedotustoimilla tule kovin tunnettuja;
10. huomauttaa, että oikeusapua koskevien tietojen saantia voitaisiin helpottaa uudella teknologialla ja uusilla viestintävälineillä; kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita sen vuoksi käyttämään monia eri viestintäkanavia ja toteuttamaan tiedotuskampanjoita muun muassa internetissä sekä käyttämään Euroopan oikeusportaalille kaltaisia interaktiivisia foorumeja, koska ne ovat kustannuksiltaan edullinen tapa tavoittaa kansalaiset;
11. toteaa, että aloitettujen menettelyjen jatkamisen varmistamiseksi on parannettava oikeusavun hakemiseen tarkoitettujen lomakkeiden tilapäistä ja pysyvää säilytettävyyttä; toteaa, että tämä koskee myös muihin menettelyihin tarvittavia lomakkeita ja erityisesti vähäisiin vaatimuksiin sovellettavaa menettelyä ja eurooppalaista maksusuoritusmääräysmenettelyä ja että on varmistettava, että lomakkeet ovat tasavertaisesti esillä kaikilla kielillä myös Euroopan siviilioikeudellisen atlaksen ja Euroopan oikeusportaalille sivustoilla; kehottaa komissiota ryhtymään välittömästi edellä mainittuihin toimiin;

Asiantuntevan oikeusavun varmistaminen

12. katsoo, että olisi perustettava tietokannat, joihin sisällytetään oikeusalan ammattilaiset, joilla on riittävä kielitaito ja riittävät vertailevan oikeustieteen taidot, jotta voidaan varmistaa, että nimitetään oikeusalan ammattilaisia, jotka kykenevät toimimaan tällaisissa tapauksissa; antaa samalla tunnustusta nykyisille rajat ylittävälle oikeudellisille tietokannoille, kuten Find-a-Lawyer-foorumille, hyvinä esimerkkeinä tältä alalta; kehottaa edelleen kehittämään tällaisia välineitä, jotta ne voitaisiin sisällyttää lakimiesammattin harjoittajien tietokantaan Euroopan oikeusportaaliin;
13. ehdottaa, että oikeusalan ammattilaisille, joilla on rajatylittävä pätevyys, olisi järjestettävä koulutusta, jossa keskitytään kielikursseihin ja vertailevan oikeustieteen kursseihin; kehottaa komissiota tukemaan yhdessä jäsenvaltioiden kanssa erityisen jatkokoulutuksen järjestämistä asianajajille, jotka tarjoavat oikeusapua;
14. myöntää, että oikeusavusta ja koulutuksesta aiheutuu kustannuksia jäsenvaltioille ja että nykyisinä taloudellisesti vaikeina aikoina rahoituksen saanti näihin tarkoituksiin voi olla rajallista monissa jäsenvaltioissa; kehottaa siksi komissiota antamaan mahdollisuuksien mukaan rahoitusta jäsenvaltioille, jotta varmistetaan rajat ylittävää oikeusapua siviili- ja kauppaoikeudellisissa riita-asioissa koskevan koulutuksen johdonmukaisuus ja korkeatasoisuus;

Direktiivin toimivuuden edistäminen kansalaisten eduksi

15. korostaa yksinkertaisten hakemusmenettelyjen merkitystä, jotta kansalaiset voivat kaikissa tapauksissa pyytää oikeusapua turvautumatta oikeusalan ammattilaiseen; ehdottaa, että näiden menettelyjen kanssa tekemisiin joutuville kansalaisille tiedotetaan automaattisesti Euroopan oikeusportaalin olemassaolosta, jotta heidän on helpompi saada tietoa;
16. katsoo, että olisi järkevää nimetä nykyisten kansallisten oikeusapujärjestelmien mukaisesti kuhunkin jäsenvaltioon yksi ainoa rajat ylittävästä oikeusavusta vastaava toimivaltainen viranomainen ja yksi yhteispiste, joka ottaa vastaan oikeusapuhakemuksia ja välittää niitä eteenpäin;
17. katsoo, että oikeusavun myöntämisen taloudellisia kriteerejä vahvistettaessa on otettava paremmin huomioon erilaiset elinkustannukset jäsenvaltioissa ja selvennettävä, miten nämä erot on otettava huomioon;
18. ehdottaa, että hakijoille olisi annettava oikeus valita, hakevatko he oikeusapua asuinjäsenvaltiossaan vai oikeudenkäynti- tai täytäntöönpanojäsenvaltiossa; toteaa, että mainittujen järjestelyjen mukaisesti kunkin jäsenvaltion viranomaiset voisivat sen jälkeen soveltaa omia kelpoisuusvaatimuksiaan hakemusten käsittelyssä;
19. ehdottaa, että kaikkien hakijan asuinjäsenvaltion viranomaisten oikeusavun myöntämistä koskevien päätösten, joista annetaan yhteinen todistus, olisi oltava voimassa oikeudenkäynti- tai täytäntöönpanojäsenvaltiossa;
20. suosittaa, että oikeusapuun sisällytetään myös kustannukset, jotka aiheutuvat velvoitteesta tulla tuomioistuimen tai muun hakemusta arvioivan viranomaisen eteen, ja kustannukset, jotka liittyvät tähän;

21. kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita kiinnittämään erityistä huomiota eniten suojelua tarvitseviin väestöryhmiin, jotta varmistetaan että niiden tarpeet otetaan huomioon;
22. pyytää, että komissio esittää direktiivin muuttamista koskevan ehdotuksen edellä mainitun mukaisesti, jotta rajat ylittävälle oikeusavulle voidaan asettaa entistä korkeammat yhteiset vaatimukset;

Oikeusavun vaihtoehtoisten muotojen edistäminen

23. kehottaa jäsenvaltioita ottamaan käyttöön tehokkaampia julkisten elinten ja kansalaisjärjestöjen yhteistyöjärjestelmiä, jotta oikeusapu ja oikeudellinen neuvonta ovat paremmin kansalaisten saatavilla;
24. toivoo, että perustettaisiin kansallisten tuomioistuinten välinen varoitusjärjestelmä, jotta yhdessä jäsenvaltiossa jätetystä oikeusapuhakemuksesta tiedettäisiin myös muissa jäsenvaltioissa;
25. kehottaa lisäksi komissiota, jäsenvaltioita sekä eurooppalaisten ja kansallisten asianajajaliittojen kaltaisia ammatillisia oikeudellisia elimiä ja järjestöjä tekemään tiiviimpää yhteistyötä;
26. pitää myönteisinä lukuisia aloitteita, jotka ovat osoittautuneet hyviksi esimerkeiksi maksuttoman oikeusavun parhaista käytännöistä, maksuttomat oikeusaputoimistot mukaan lukien,
27. kehottaa jäsenvaltioita varmistamaan riita-asioiden käsittelyä edeltävän oikeusavun saatavuuden ja edistämään sen käyttömahdollisuuksia, mukaan lukien neuvonta, joka koskee vaihtoehtoisia riitojenratkaisumenettelyjä, jotka monissa tapauksissa ovat kustannustehokkaampia ja vähemmän aikaa vieviä kuin riita-asioiden käsittely;

Oikeusavun kansainväliset näkökohdat

28. kehottaa jäsenvaltioita, jotka eivät ole vielä allekirjoittaneet ja/tai ratifioineet 25. lokakuuta 1980 tehtyä Haagin yleissopimusta kansainvälisluonteisten oikeudenkäyntien helpottamisesta, allekirjoittamaan ja/tai ratifioimaan sopimuksen, koska se edistää kansalaisten oikeusavun saatavuutta kolmansissa valtioissa;

o

o o

29. kehottaa puhemiestä välittämään tämän päätöslauselman neuvostolle, komissiolle ja jäsenvaltioille.